

DOI: 10.15276/ETR.01.2020.3
DOI: 10.5281/zenodo.3967330
UDC: 352
JEL: H7

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

DECENTRALIZATION REFORM AS A MEANS OF FORMING EFFECTIVE LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

Dobrianska A. Natalia, Doctor of Economic Sciences, Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0826-8840
Email: semen-198@te.net.ua

Bukovskiy A. Danylo
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0001-5182-4286
Email: mpa.onpu@gmail.com

Alla A. Balan, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-2017-8813
Email: allabalan@ukr.net

Received 12.01.2020

Добрянська Н.А., Буковський Д.А., Балан А.А. Реформа децентралізації як засіб формування ефективного місцевого самоврядування в Україні. Оглядова стаття.

Стаття присвячена висвітленню реформи децентралізації в Україні як засобу формування ефективного місцевого самоврядування. Досліджені основні підходи до розуміння поняття «децентралізація». Проаналізовано законодавчу базу реформи децентралізації. Визначені основні переваги децентралізації та її позитивний вплив на територіальні громади. Представлена умовна структура органів управління об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Акцентовано увагу на основних повноваженнях та завданнях виконавчих органів об'єднаних територіальних громад. Зроблений висновок, що основна мета реформи децентралізації – створення ефективного інституту місцевого самоврядування, що здатний покращити умови життя населення.

Ключові слова: децентралізація, органи місцевого самоврядування, реформа, територіальна громада, місцевий бюджет.

Dobryanska N.A., Bukovsky D.A., Balan A.A. Decentralization reform as a means of forming effective local self-government in Ukraine. Review article.

The article deals with the coverage of decentralization reform in Ukraine as a means of forming effective local self-government. The basic approaches to understanding the concept of "decentralization" are investigated. The legislative framework for decentralization reform is analyzed. The main advantages of decentralization and its positive impact on territorial communities are identified. The conditional structure of governing bodies of the united territorial communities (OTG) is presented. Emphasis is placed on the main powers and tasks of the executive bodies of the united territorial communities. It is concluded that the main goal of decentralization reform is to create an effective local government institution that is able to improve the living conditions of the population.

Keywords: decentralization, local self-government, reform, territorial community, local budget.

Сьогодні в Україні відбуваються трансформаційні процеси в системі адміністративно-територіального устрою задля підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Україна як демократична держава, що обрала курс на євроінтеграцію, одним із трьох першочергових напрямів реформ визначила саме децентралізацію. За оцінками українських і міжнародних експертів саме реформа децентралізації вважається найуспішнішою з українських реформ. Тому що без дієвої та ефективної системи органів місцевого самоврядування неможливо вийти на новий рівень в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад і регіонів, підвищити рівень та якість життя більшої частини громадян України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Фахівці галузі державного управління, юристи, політики, державні службовці активно обговорюють реформу децентралізації та її вплив на розвиток територій. Серед науковців, які досліджували дане питання, слід виділити: Т.М. Барановська, П.М. Любченко, П.Д. Біленчук, Ю.П. Битяк, А.Й. Бучинська, О.В. Кузьменко, С.В. Шевчук, Н.М. Кондрацька, І.А. Грицьак, Ю.А. Тихомиров, М.В. Харитончук, К.О. Линьов, О.Є. Оболенський та інші.

Виділення невирішених раніше частин проблеми

Проте є ряд важливих проблем, які стосуються розвитку місцевого самоврядування в Україні. На

сьогоднішній день країна знаходиться в складній соціально-економічній ситуації, яка пов'язана з проблемами європейської інтеграції, швидким зниженням доходу населення, виникає різка проблема переорієнтування потреб та пропозицій, які стосуються державного та місцевого управління. Незважаючи на значний внесок зазначених науковців у розробку теоретичних і практичних аспектів проведення децентралізації, залишається не вирішеною низка проблем, зокрема, в частині особливостей здійснення реформування публічної влади в Україні та у визначенні позитивного впливу реформи децентралізації на територіальні громади.

Мета статті полягає у визначенні позитивного впливу децентралізації на формування ефективного місцевого самоврядування в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження

Процес децентралізації стосується кожного українця, даючи можливість обирати авторитетну місцеву владу, що покликана забезпечити розвиток територій, створити транспортну, освітню, медичну та житлово-комунальну інфраструктуру. Реформа децентралізації дозволяє громадам на власний розсуд розпоряджатися місцевим бюджетом, що дозволяє стати рушієм якісних перетворень в регіонах. До того ж, децентралізація прискорює хід реформ, зокрема у сферах освіти, охорони здоров'я, соціальних послугах, енергоефективності тощо [1].

Напрямок і логіка реформи місцевого самоврядування були визначені в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої Урядом 1 квітня 2014 року. З часу затвердження Концепції сформовано базову правову рамку для проведення реформи, яка включає такі основні напрямки: адміністративно-

територіальна реформа, фіскальна децентралізація, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, реформа державної регіональної політики[2].

Нова законодавча база значно посилила мотивацію до міжмуніципальної консолідації в країні, створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. Також вже виправдала себе нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, які отримали певну автономію і незалежність від центрального бюджету.

Були також потрібні зміни до Конституції, які вносились у президентському законопроекті у межах чинної Конституції. Тоді до моменту початку децентралізації існували чотири адміністративні рівні – це село/район міста – район чи місто – область – країна. Багато сіл були надто малі, щоб надавати своїм мешканцям якісні публічні послуги. Реформа децентралізації передбачає створення Об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які отримають для цих потреб значні бюджети. Для заохочення цих громад були надані так звані фіскальні стимули – 60% податку на доходи фізичних осіб та 10% податку на прибуток лишаються в громаді. А також субсидії та субвенції для розвитку інфраструктури [3].

Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно. Визначень категорій «децентралізація» безліч. Приведемо найбільш розповсюджені визначення у табл. 1.

Таблиця 1. Визначення поняття «децентралізація» в працях дослідників

Автор	Визначення «децентралізація»
Грицяк І. [4]	Децентралізація державного управління – це діяльність незалежного місцевого самоврядування унаслідок передачі їм повноважень держави, це процес розширення та зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру.
Тихомиров Ю. [5]	Децентралізація, управління це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру.
Хариточук М. [6]	Децентралізація – це поступове делегування постійно зростаючої частини повноважень регіональним, міським і сільським владним інститутам.
Линьов К. [7]	Децентралізація – процес передачі відповідальності за планування та реалізацію, розподіл ресурсного забезпечення від центральних органів державної влади до нижчих державних структур та органів місцевого самоврядування влади
Оболєнський О. [8]	Децентралізація - передання частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, розширення повноважень нижчих органів за рахунок вищих за рівнем

Джерело: складено авторами за матеріалами [4-8]

На нашу думку, децентралізація – це процес передачі повноважень і відповідальності від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування задля більш ефективного

розвитку місцевих територій.

Після реформи децентралізації основною територіальною одиницею стає громада. Громада має голову та виконком, який виконує всі функції

з управління громадою. Завдяки реформі децентралізації стало можливе створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ – добровільне об'єднання мешканців декількох розрізнених сіл, селищ чи міст в один адміністративний центр Умовна структура органів управління ОТГ представлена на рисунку 1.

Після утворення об'єднаної громади її жителі обирають депутатів сільської, селищної, міської ради (далі ради) та сільського, селищного, міського голову (далі голову) об'єднаної громади. На всю об'єднану громаду буде одна спільна рада та один голова.

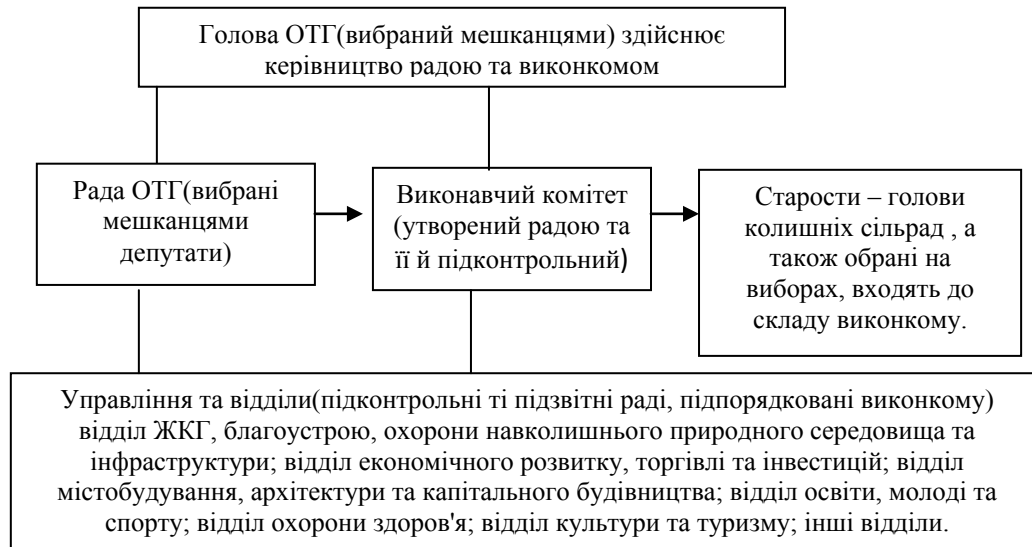

Рис. 1. Умовна структура органів управління ОТГ
Джерело: складено авторами за матеріалами [13]

Села, які ввійшли до об'єднаної громади обирають старост, які входять до виконкому об'єднаної громади і виконують ті ж функції, які були в сільраді. ОТГ покликані планувати власний розвиток; ставити та виконувати стратегічні завдання місцевого значення; залучати інвестиції; розвивати економіку; сприяти місцевому підприємству; будувати якісні дороги, дитячі майданчики, спортивні заклади та інші місця відпочинку і дозвілля громадян; створювати робочі місця тощо[9].

Отже, основна мета роботи об'єднаної територіальної громади – це відчутне покращення якості життя у кожному населеному пункті. Саме ОТГ повинні забезпечити жителям відповідних територій гідний рівень соціально-економічного життя, створювати сприятливі умови для проживання, представляти інтереси жителів району, забезпечувати реалізацію конституційних прав людини і громадянина та бути відповідальною за розвиток місцевої демократії. А їх діяльність повинна базуватися на принципах народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами, підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами, державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування, судового захисту прав місцевого самоврядування.

Доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад умовно поділяють на власні(ті, які органи

місцевого самоврядування можуть «заробити») та передані(ті, які місцевим бюджетам передають з державного бюджету на безповоротній основі, їх ще називають міжбюджетними трансфертами). Значення власних доходів місцевих бюджетів в останні три роки коливається в межах від 45-47% загальних доходів місцевих бюджетів. Власні доходи місцевих бюджетів формують:

- податкові надходження (забезпечують понад 88% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): частина від загальнодержавних податків та зборів (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток, рентна плата (за користування надрами, видобування корисних копалин і т. п.), акциз з пального та ін.), місцеві податки і збори (податок на майно, єдиний податок, туристичний збір та ін.);
- неподаткові надходження (становлять трохи більше 10% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів): плата за видачу ліцензій та дозволів, орендна плата, держмити, штрафи;
- інші надходження: кошти від продажу основного капіталу, цільові фонди, донорські кошти, отримані від ЄС та міжнародних організацій тощо[10].

Другу частину доходів місцевих бюджетів становлять кошти, які їм передають з держбюджету (чи іншого місцевого бюджету) у вигляді дотацій та субвенцій (тобто, міжбюджетних трансфертів). За ці кошти не стягують платню (як, наприклад, за користування

кредитом) і їх не потрібно повертати (як позику чи кредит). Необхідність «перекидання» коштів з державного бюджету місцевим зумовлена неспроможністю ОМС профінансувати лише за рахунок власних доходів виконання всіх покладених на них повноважень (утримувати школи, лікарні, житлово-комунальне господарство тощо).

Головною відмінністю дотацій від субвенцій є відсутність обмежень щодо напрямів їх використання. Дотації здебільшого скеровують для фінансування поточних потреб місцевої громади. Хоча варто відзначити, що для ефективного використання коштів, урядовці деякі дотації «прив'язують» до конкретних напрямів використання. Наприклад, додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я призначена для здійснення поточних видатків у школах, включаючи зарплату непедагогічного персоналу, та для оплати енергоносіїв в лікарнях, амбулаторіях та інших закладах охорони здоров'я.

Нині в Україні налічується вже 890 об'єднаних територіальних громад, до яких увійшли майже 4500 колишніх місцевих рад. Активно запрацював інститут старост (посадові особи місцевого самоврядування, що представляють інтереси всіх жителів сіл в ОТГ), що налічує 800 старост. У 2018 році громади отримали у комунальну власність майже 1,5 мільйони гектарів земель сільськогосподарського призначення. Держава активно з 2015 року виділяє громадам субсидії та субвенції для місцевого розвитку. Всі ці заходи спрямовані на те, аби місцеві території мали можливість самостійно розвиватися, бути конкурентоспроможними і самоокупними.

Якщо говорити про позитивні моменти реформи децентралізації, то слід акцентувати увагу на наступних моментах:

- ключова перевага нового статусу громад полягає у вагомому зростанні фінансових ресурсів, якими вони можуть розпоряджатися. Пов'язаний із цим привілей полягає у здатності посадовців ОТГ вирішувати проблеми своїх громад, які накопичувались роками і на які постійно бракувало коштів. Найбільше коштів ОТГ витратили на потреби, пов'язані з ремонтом і будівництвом інфраструктури в їхніх громадах. Зокрема, найчастіше гроші, отримані в результаті фінансової децентралізації, вкладались у ремонт доріг утримання закладів освіти, благоустрій територій та ремонт і реконструкцію закладів соціально-культурної сфери. Доволі поширеною практикою в ОТГ були також заходи з енергозбереження, покликані зекономити кошти в майбутньому;
- разом із додатковими фінансовими ресурсами ОТГ отримали змогу освоювати нові повноваження. Усі громади зазначили,

що їхні ОТГ вже отримали нові повноваження. У всіх випадках це були повноваження у сфері освіти, тоді як повноваження в інших сферах ОТГ освоювали по-різному: переважна більшість зазначили освоєння повноважень у сфері надання адміністративних послуг, трохи більше половини – у сфері охорони здоров'я, близько половини – у сфері соціального захисту;

- мешканці ОТГ почали дужче контролювати дії місцевої влади та намагаються брати активнішу участь у процесі вироблення рішень. Тобто змінюється свідомість громадян, яким не байдужа доля їх громади;
- реформа децентралізації сприяє якісному покращенню життєвого середовища для мешканців громад, створенню реальних умов для всебічного розвитку територій та людських ресурсів, формування засад дієвого місцевого самоврядування;
- високий рівень використання інструментів співробітництва між громадами. Громади все більше і більше співпрацюють разом: діляться досвідом, вирішують спільні питання, готують спільні проекти тощо;
- посилення відповідальності органів місцевого самоврядування перед громадою (зниження корупції);
- у результаті бюджетної децентралізації місцеве самоврядування істотно збільшило свої бюджети, а бюджети ОТГ зросли в кілька разів у порівнянні із сумами бюджетів громад, що увійшли до ОТГ;
- наближеність місцевих органів влади до населення та формування ефективних каналів комунікацій;
- підвищення прозорості прийняття управлінських рішень в бюджетній сфері;
- більш гнучка система регулювання, а також відсутність бюрократії, характерної для централізованого управління. [11]

23 січня 2019 року Кабінет Міністрів України ініціював перехід до нового етапу реформи децентралізації, який передбачає закріплення вже набутих успіхів і формування спроможних громад, зміну територіального устрою на рівні районів та громад, чітке розмежування повноважень та функцій контролю різних рівнів управління, а також розвиток форм місцевої демократії.

Уряд визначив підтримку реформи децентралізації в Україні одним з пріоритетних завдань, що сприятиме розвитку місцевого самоуправління і економічного розвитку країни в цілому. Очікується, що 2020 рік стане ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: до кінця року більшість існуючих малочисельних місцевих рад можуть об'єднатися, а отже стати спроможними перебрати на себе більшість повноважень,

належним чином використовувати ресурси і нести відповідальність за свої дії чи бездіяльність перед людьми та державою. Це створить стійке підґрунтя для наступних кроків реформи місцевого самоврядування, а також сприятиме прискоренню реформ у сфері охорони здоров'я, освіти, культури, соціальних послуг, енергоефективності та інших секторах.

Наступним кроком має бути внесення зміни до Конституції щодо децентралізації, які необхідні для подальшого просування реформи та її завершення. Необхідно також прийняти ряд важливих законів:

- Про засади адміністративно-територіального устрою України. В рамках чинної Конституції визначає засади, на яких має ґрунтуватися адміністративно-територіальний устрій України, види населених пунктів, систему адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань адміністративно-територіального устрою, порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адмінтеродіацій та населених пунктів, ведення Державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів України.
- Про внесення змін до закону «Про регулювання містобудівної діяльності». Усуне існуючі недоліки регулювання містобудівної діяльності, унеможливить нецільове використання та розподіл земель.
- Про службу в органах місцевого самоврядування (нова редакція). Забезпечить рівний доступ до служби в органах місцевого самоврядування, підвищить престижність служби в ОМС, мотивацію місцевих службовців до

розвитку громад та власного розвитку.

- Щодо державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування.
- Про місцевий референдум.
- Оновлення законів про місцеві вибори, про місцеве самоврядування, про місцеві державні адміністрації тощо [12].

Таким чином, децентралізація має два важливі політичні наслідки. По-перше, вона уможлиблює появу та органічне зростання політичних лідерів на місцях. В Україні традиційний шлях до політики лежить або через приєднання до партії, у якій лідер виступає в ролі «паротяга», або через підкуп виборців у певному окрузі – напряду або через подарунки чи певні блага для громади. Завдяки децентралізації у місцевих політиків з'явилася мотивація надавати мешканцям своїх громад якісні послуги, щоб перейти на вищий рівень.

По-друге, розширення впливу місцевої влади на більшість аспектів повсякденного життя позбавить виборців можливості винуватити у проблемах когось, крім вибраних ними місцевих чиновників. Це має сприяти більш відповідальному голосуванню [13].

Висновки

Отже, реформа децентралізації – це засіб ефективного місцевого самоврядування в Україні. Вона дозволяє місцевій владі бути ближчою до населення, до їх нагальних проблем та швидко приймати управлінські рішення. Реформа дозволяє кожному мешканцю громади реалізувати своє право на сучасну медицину й освіту, доступні та якісні адміністративні, комунальні, соціальні послуги, розвинену інфраструктуру тощо. Проте потрібно пам'ятати, що успіх реформи децентралізації залежить саме від людей, які живуть і працюють в цих громадах.

Abstract

Today, transformational processes are taking place in Ukraine in the system of administrative and territorial structure in order to increase the efficiency of local self-government bodies. Ukraine, as a democratic state that has chosen a course for European integration, has identified decentralization as one of the three priority areas for reform. According to Ukrainian and international experts, decentralization reform is considered to be the most successful of the Ukrainian reforms. Because without an effective and efficient system of local self-government bodies, it is impossible to reach a new level in the socio-economic and cultural development of territorial communities and regions, to improve the standard and quality of life of the majority of Ukrainian citizens.

Public administration experts, lawyers, politicians, and civil servants are actively discussing decentralization reform and its impact on territorial development. Among the scientists who have investigated this issue, the following should be noted: T.M. Baranovskaya, P.M. Lyubchenko, P.D. Bilenchuk, and Yu.P. Bityak, A.Y. Buchinskaya, O.V. Kuzmenko, S.V. Shevchuk, N.M. Kondratska, I.A. Gritsyak, Yu.A. Tikhomirov, M.V. Kharitonchuk, K.O. Linov, A.E. Obolensky and others.

The purpose of the article is to determine the positive impact of decentralization on the formation of effective local self-government in Ukraine.

The process of decentralization applies to every Ukrainian, giving the opportunity to choose a reputable local authority, which is intended to ensure the development of territories, to create transport, educational, medical and housing and communal infrastructure. Decentralization reform allows communities at their own discretion to manage their local budgets, enabling them to drive quality change in the regions. In addition, decentralization is accelerating the pace of reforms, in particular in the fields of education, health, social services, energy efficiency and so on.

Decentralization is the transfer of significant powers and budgets from state bodies to local governments. Yes, to have as many powers as possible the bodies closest to the people where such powers can be most successfully exercised

Therefore, decentralization reform is a means of effective local self-government in Ukraine. It enables local authorities to be closer to the population, to their pressing problems and to make management decisions quickly. The reform allows every citizen of the community to exercise their right to modern medicine and education, accessible and high-quality administrative, communal, social services, developed infrastructure and more. However, it must be remembered that the success of decentralization reform depends on the people who live and work in these communities.

Список літератури

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України : монографія / [О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко]. – К. : ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1.04.2014 р. № 333-р. Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
3. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: монографія / за заг. ред. Р. М. Плюща. – Київ: РІДНА МОВА, 2016. – 744 с.
4. Тихомиров Ю. А. Публічне право / БЕК. – Миколаїв: БЕК, 1995. – 82 с.
5. Харитончук М. В. Зарубіжні концепції і практика децентралізації державного управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / Харитончук Микола Васильович. – Київ, 2000. – 16 с.
6. Линьов К. О. Централізація, децентралізація та не лінійність у державному управлінні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Линьов Костянтин Олександрович. – Київ, 2001. – 17с.
7. Оболенський О. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / О. Оболенський // Право України. – 2005. – № 1. – 21с.
8. Сус Л. Проведення децентралізаційних реформ: уроки для України / Л. Сус // Фінансові інструменти регіонального розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Житомир, 28 жовтня 2016 р.). – Житомир: ЖНАЕУ, 2016. – С. 20-23.
9. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування : навч. посіб. для посадовц. місцев. та регіон. орг. Влади та фах. З розв. місц. самовряд. К. : ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 7-8 с.
10. Матвієнко А. С. Політико-правові засади децентралізації влади в контексті адміністративної реформи в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 / Матвієнко Анатолій Сергійович. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 3 с.
11. Децентралізація: світовий огляд. Важливий крок на шляху до кращого управління та людського розвитку. – Режим доступу: www.undp.org.
12. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / В. Борденюк // Право України. – 2015. – № 1. – С. 21.
13. Децентралізація: коротко про головне. – Режим доступу: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne/>.
14. Добрянська Н.А. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства / Н.А. Добрянська, М.О. Варгатюк // Інвестиції: практика та досвід – Київ, 2015. -№20.- С. 84 - 87.
15. Добрянська Н.А. Еволюція диверсифікації виробництва, мотиви та її цілі / Н.А. Добрянська, А.А. Нікіфорчук // Ефективна економіка. – 2013. - №9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
16. Lebedeva V., Dobrianska N., Gromova L. (2018). Public-private partnership as the leadership composition of the development of industrial production. 2nd International Conference on Social, economic, and academic leadership (ICSEAL 2018). Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Atlantis Press, volume 217, pp. 78-86. – Режим доступу : <https://www.atlantispress.com/proceedings/icseal-18/25904296>. DOI: <https://doi.org/10.2991/icseal-18.2018.12>.
17. Bondarenko S., Verbivska L., Dobrianska N., Iefimova G., Pavlova V., Mamrotska O. (2019). Management of Enterprise Innovation Costs to Ensure Economic Security. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-3, September 2019 pp. 5609-5613 – Retrieved from: <https://www.ijrte.org/download/volume-8-issue-3/> DOI:10.35940/ijrte.C6203.098319
18. Dobrianska N. A. The current state of investments attraction into the regional economy / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 1 (7). – С. 5-12. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No1/5.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3405936.

References

1. O. Boryslavska, I. Zaverukha, E. Zakharchenko (2012). Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects of Ukraine. Kyiv: TOV «Sofia» [in Ukrainian].
2. Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine (2014). Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [in Ukrainian].
3. R.M. Pliushch (Ed). (2016). Local self-government under conditions of decentralization of power in Ukraine. Kyiv: Ridna Mova [in Ukrainian].
4. Tykhomirov, Y. A. (1995). Public law. Mykolaiv: BEK [in Ukrainian].
5. Kharytonchuk, M.V. (2000). Foreign concepts and practice of decentralization of public administration. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Lynov, K.O. (2001). Centralization, decentralization and non-linearity in government. . Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
7. Obolenskyi, O. (2005). Decentralization of state power and local self-government: concepts, essence and forms (types). Pravo Ukrainy, 1, 21 [in Ukrainian].
8. Sus, L. (2016). Carrying out decentralization of reforms: lessons for Ukraine. Finansovi instrumenty rehionalnoho rozvytku: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konf. (pp.20-23). – Zhytomyr: ZhNAEU [in Ukrainian].
9. Decentralization and Effective Local Self-Government: Educ. tool. for officials. places. (2007). Kyiv: UNDP / MGSDP [in Ukrainian].
10. Matviienko, A.S. (2010). Political and legal principles of decentralization of power in the context of administrative reform in Ukraine. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
11. Decentralization: a worldview. An important step towards better governance and human development. Retrieved from: www.undp.org. [in Ukrainian].
12. Bordeniuk, V. (2015). Decentralization of state power and local self-government: concepts, essence and forms (types). Pravo Ukrainy, 1, 21 [in Ukrainian].
13. Decentralization: briefly about the main thing. – Retrieved from: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne>. [in Ukrainian].
14. Dobrianska, N.A., & Varhatyuk, M.O. (2015). Theoretical basis for managing competitiveness of an enterprise. Investytsiyi: praktyka ta dosvid, 20, 84 – 87 [in Ukrainian].
15. Dobrianska, N.A. & Nikiforchuk, A. A. The evolution of production diversification, motives and its purposes . Effective economy, 9. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [in Ukrainian]
16. Lebedeva, V., Dobrianska, N. & Gromova, L. (2018). Public-private partnership as the leadership composition of the development of industrial production. 2nd International Conference on Social, economic, and academic leadership. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Atlantis Press, volume 217, pp. 78-86. – Retrieved from: <https://www.atlantispress.com/proceedings/icseal-18/25904296>. DOI: <https://doi.org/10.2991/icseal-18.2018.12> [in English].
17. Bondarenko S., Verbiyska L., Dobrianska N., Iefimova G., Pavlova V., Mamrotska O. (2019). Management of Enterprise Innovation Costs to Ensure Economic Security. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-3, September 2019 pp. 5609-5613 – Retrieved from: <https://www.ijrte.org/download/volume-8-issue-3/> DOI:10.35940/ijrte.C6203.098319 [in English].
18. Dobrianska N. A. The current state of investments attraction into the regional economy / N. A. Dobrianska, L. A. Torishnya // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 1 (7). – С. 5-12. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No1/5.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3405936.

Посилання на статтю:

Добрянська Н.А. Реформа децентралізації як засіб формування ефективного місцевого самоврядування в Україні / Н. А. Добрянська, Д. А. Буковський, А. А. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020. – № 1 (47). – С. 20-26. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/20.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.01.2020.3. DOI: 10.5281/zenodo.3967330.

Reference a Journal Article:

Dobryanska N.A., Bukovsky D.A. Decentralization reform as a means of forming effective local self-government in Ukraine / N.A. Dobryanska, D.A. Bukovsky, A. A. Balan // Economics: time realities. Scientific journal. – 2020. – № 1 (47). – P. 20-26. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/20.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.01.2020.3. DOI: 10.5281/zenodo.3967330.

